



UvA-DARE (Digital Academic Repository)

De werkers van het woord verworden tot verwerkers

Kabel, J.

Publication date

2008

Document Version

Final published version

Published in

Nederlands Juristenblad

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Kabel, J. (2008). De werkers van het woord verworden tot verwerkers. *Nederlands Juristenblad*, 83(35), 2226-2228.

<http://www.njb.nl/website/index.php?Module=document&Actie=Open&DocID=3784&Doctype=D=ARTIKEL>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Afl. 2008/35

De werkers van het woord verworden tot verwerkers

Prof. mr. J.J.C. Kabel is hoogleraar informatierecht aan de Universiteit van Amsterdam. NB Op 15 oktober a.s. is er een afscheidssymposium voor Jan Kabel, zie de rubriek Agenda in deze aflevering.

1. Vzr. Rb. 's-Hertogenbosch 4 juli 2008, zaaknummer 175262 / KG ZA 08-299 (*Van de M./De Stelling*) is bij mijn weten een van de eerste vonnissen waarin de *CBP Richtsnoeren Publicatie van persoonsgegevens op internet* (Stcrt. 11 december 2007) worden toegepast. Met een in mijn ogen licht verbijsterend resultaat. Ik haast mij daaraan toe te voegen dat dat misschien niet zozeer komt door het vonnis zelf, maar door de Richtsnoeren van het College voor de bescherming van persoonsgegevens, het CBP. In dit vonnis wordt een vordering tot verwijdering van een openbare publicatie die naar eiser stelt onrechtmatig is tegenover hem omdat zijn reputatie wordt geschaad, toegewezen, omdat de publicatie niet voldoet aan artikel 8 Wet bescherming persoonsgegevens. Wie nu verbaasd met de oren klappert, heeft mijns inziens gelijk. In plaats van het recht met betrekking tot onrechtmatige publicaties, wordt hier informatieel privacyrecht ingezet om een publicatie te verbieden.
2. De *CBP Richtsnoeren* verplichten degene die elektronisch publiceert over personen de Wet bescherming persoonsgegevens in acht te nemen. Omdat die wet tamelijk abstract is, heeft het college gemeend een aantal richtsnoeren te geven die het eenvoudiger moeten maken om te beoordelen of een publicatie op internet al dan niet in overeenstemming is met de Wbp. Wie de wet kent, weet dan wel ongeveer hoe die beoordeling er uit moet zien. Heb ik toestemming van betrokkene om over hem te publiceren. Zo nee, is het absoluut noodzakelijk om over hem of haar te publiceren? Publiceer ik iets over zijn of haar politieke gezindheid, zijn of haar lidmaatschap van een vakvereniging? Negatieve antwoorden op die vragen leiden doorgaans tot een verbod. In de Richtsnoeren wordt op de voet van artikel 2 Wbp een uitzondering gemaakt voor publicaties voor uitsluitend journalistieke doeleinden. Die doeleinden worden ook nader omljnd. De exceptie slaat niet op artikel 8 Wbp. Dat artikel moet ook in journalistieke publicaties in acht worden genomen.
3. De Stichting De Stelling onderhoudt een website die een elektronische versie is van de papieren versie 'Kleintje Muurkrant'. Kleintje Muurkrant wil via het openbaar maken van feiten, achtergrondinformatie en discussiestukken het verzet tegen misstanden in de maatschappij aanwakkeren. De klassieke waakhond functie van de pers dus. Op de website worden artikelen geplaatst waarin Van de M. in een slecht daglicht wordt gesteld vanwege vermeende banden met figuren uit de onderwereld en betrokkenheid bij teakplantages waar beleggers zouden zijn benadeeld. De vermeende banden met de onderwereld dateerden van minstens twaalf jaar geleden; de teakplantage-affaire was in onderzoek bij de AFM die tot dusver echter geen reden had gezien om vergunningen van ondernemingen waarin Van de M. een rol speelde in te trekken. De desbetreffende

publicatie wordt onrechtmatig geacht en daar is wel wat voor te zeggen. Waar het mij om gaat is de wijze waarop tot die conclusie wordt gekomen.

4. Het lijkt immers zo vanzelfsprekend wat er in het vonnis gebeurt en daarom is het ook heel nuttig om te laten zien dat dat vanzelfsprekende niet deugt. Ik citeer eerst uit de *CBP Richtsnoeren*: 'De wet (Wbp) is van toepassing op "de gehele of gedeeltelijk geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens", *dus* (cursivering K.) op elke publicatie van persoonsgegevens op internet.' (p. 7). Op basis van die redenering kan vervolgens - wanneer ten minste het woordje *dus* klopt - worden geconcludeerd dat iedereen die persoonsgegevens publiceert op internet, dat zorgvuldig moet doen conform de opdracht die artikel 6 Wbp inhoudt: 'Persoonsgegevens worden in overeenstemming met de wet en op behoorlijke en zorgvuldige wijze verwerkt.' Van daaruit is het verder nog maar één stap - die dan ook door de rechter wordt genomen - naar regels die de 'verantwoordelijke' verplichten om conform artikel 8 Wbp te handelen, dat wil zeggen de persoonsgegevens slechts te verwerken 'indien a. de betrokkene voor de verwerking zijn ondubbelzinnige toestemming heeft verleend; b. de gegevensverwerking noodzakelijk is voor de uitvoering van een overeenkomst waarbij de betrokkene partij is, of voor het nemen van precontractuele maatregelen naar aanleiding van een verzoek van betrokkene en die noodzakelijk zijn voor het sluiten van een overeenkomst; c. de gegevensverwerking noodzakelijk is om een wettelijke verplichting na te komen waaraan de verantwoordelijke onderworpen is; d. de gegevensverwerking noodzakelijk is ter vrijwaring van een vitaal belang van betrokkene; e. de gegevensverwerking noodzakelijk is voor de goede vervulling van een publiekrechtelijke taak door het desbetreffende bestuursorgaan dan wel het bestuursorgaan waaraan de gegevens worden verstrekt, (...)'. Ik citeer artikel 8 Wbp hier zo uitgebreid om de lezer te laten voelen dat deze voorwaarden wezensvreemd zijn aan het probleem van onrechtmatige publicaties. Publicatie over betrokkene teneinde een vitaal belang van hem te vrijwaren: wat zou dat in godsnaam kunnen zijn? Welke journalist zou een publicatie rechtvaardigen met een beroep op een wettelijke verplichting, of een contractuele? Zou de Rijksvoorlichtingsdienst dan misschien een beroep doen bij haar voorlichtingsbeleid op de noodzaak van een goede publiekrechtelijke taakvervulling? Wanneer U, net zoals ik, het gevoel krijgt dat er bij deze vragen iets vreemds aan de hand is, is het tijd om te kijken naar aard, doel en specifieke kenmerken van beide rechtsgebieden en vooral naar die van het informationele privacyrecht.

5. Doel van het informationele privacyrecht is allereerst het kenbaar maken aan betrokkene dat gegevens omtrent hem of haar worden verwerkt. 'De bedreiging van de persoonlijke levenssfeer in de informatiemaatschappij - ik citeer de MvT (bij Hooghiemstra, *Teksten en toelichting op de Wet bescherming persoonsgegevens*, par. 7.3) - bestaat echter juist uit de vele mogelijkheden om persoonsgegevens buiten medeweten van betrokkene te verwerken. De Wbp bevat daarom inzake de informatieverstrekking aan de betrokkene een aangescherpt (in vergelijking met de eerdere Wet persoonsregistraties, toevoeging K.) regime gericht op transparantie van gegevensverwerking.' Die transparantie maakt het vervolgens mogelijk dat de betrokkene controle kan uitoefenen over de

verwerking van zijn gegevens. De limitatieve rechtvaardigingen voor de verwerking van gegevens zoals die in artikel 8a-e Wbp staan opgesomd, zijn te begrijpen vanuit die transparantie: bij die categorieën weet of kan de betrokkene weten dat zijn gegevens worden verwerkt. De zeer algemene grond die in artikel 8f Wbp wordt genoemd ('noodzakelijk is voor de behartiging van het gerechtvaardigde belang van de verantwoordelijke of van een derde aan wie de gegevens worden verstrekt, tenzij het belang of de fundamentele rechten en vrijheden van de betrokkene, in het bijzonder het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer prevaleert') valt hier een beetje uit de toon, maar daar is het ook een algemeen opvang-artikel voor. Niettemin kan die grond geen autonome grond zijn en moet zij natuurlijk worden gelezen in het geheel van artikel 8 Wbp en dan wordt wel duidelijk dat het hier in ieder geval niet gaat om een afweging van (publicitaire) privacy en vrijheid van meningsuiting zoals die gebruikelijk is in het recht met betrekking tot onrechtmatige publicaties. Specifieke kenmerken ten slotte van de Wbp zijn dat de fundamenteel noodzakelijke transparantie van gegevensverwerking met behulp van twee verschillende manieren wordt bereikt: eerst langs publiekrechtelijke weg via de meldingsplicht van verwerkingen, zodat het bestaan van deze verwerkingen duidelijk wordt en vervolgens door de verantwoordelijke informatieplichten naar betrokkene op te leggen en de betrokkene zelf inzagerechten te verschaffen. Op dit alles ziet een specifieke toezichthouder toe: een zelfstandig bestuursorgaan. Dat orgaan kan ook preventieve maatregelen (bestuursdwang) treffen ter voorkoming van inbreuken op de informationele privacy.

6. Bij het recht met betrekking tot openbare publicaties over personen kan worden onderscheiden in aantasting van eer en goede naam en in aantasting van de persoonlijke levenssfeer. In dit vonnis gaat het niet om aantasting van de persoonlijke levenssfeer, maar om aantasting van de eer en de goede naam van eiser. Overigens maakt dat geen verschil voor mijn redenering. Standaard-arrest op het terrein van de reputatie aantasting is HR 24 juni 1983, NJ 1984, 801 (*Gemeenteraadslid*). De norm die daaruit volgt, vereist afweging van twee gelijkwaardige belangen: 'aan de ene kant het belang dat individuele burgers niet door publicaties in de pers worden blootgesteld aan lichtvaardige verdachtmakingen; aan de andere kant het belang dat niet, door gebrek aan bekendheid bij het grote publiek, misstanden die de samenleving kunnen raken kunnen blijven voortbestaan.' Wat de doorslag bij die afweging moet geven, wordt bepaald door een reeks van factoren die verplichten tot een genuanceerde afweging. Specifieke kenmerken van dit rechtsgebied zijn dat alleen repressief wordt opgetreden en slechts bij hoge uitzondering reputaties publiekrechtelijk (strafrechtelijk) kunnen worden beschermd. De bescherming wordt in de overgrote meerderheid gezocht bij de burgerlijke rechter, doorgaans in kort geding. Van een zelfstandig bestuursorgaan is geen sprake; de enige toezichthouder, als daar al van kan worden gesproken, is de Raad voor de Journalistiek, een privaatrechtelijke zelfreguleringsinstantie. In de discussie die de laatste jaren heftig wordt gevoerd over onrechtmatige, reputatie aantastende publicaties, heeft volgens mij niemand ook maar durven bedenken dat er een ZBO moet komen om toe te zien op onrechtmatige publicaties. De vraag of er in dit verband toch een onderscheid moet worden gemaakt tussen *on line*- en *off line*-publicaties, wordt

ironisch genoeg door de eerste zin van de Richtsnoeren negatief beantwoord: 'Persoonsgegevens op internet moeten op dezelfde zorgvuldige wijze worden verwerkt als in de off-line wereld.' Mee eens. Maar dat moet natuurlijk niet betekenen dat elektronische publicaties over personen via een andere methode (de Wbp) moeten worden beoordeeld dan publicaties in andere media. En dat is nu juist wel het geval met de toepassing van de Richtsnoeren.

7. Het woordje *dus* staat hier centraal. De vanzelfsprekend lijkende conclusie dat geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens hetzelfde is als het elektronisch publiceren van (negatieve) opinies over personen, lijkt me een hele grote stap te ver. Hier wordt vanuit de technologie beslist over recht en wij weten allemaal dat daar voorzichtig mee moet worden omgegaan. Ik herinner me nog als de dag van gister dat werd gezegd dat elk faxbericht onderworpen zou zijn aan de Wbp (toen Wpr) omdat er immers bij zo een bericht sprake was van verwerking van persoonsgegevens. Met de stap die hier wordt genomen wordt een zeer specifiek geheel van informationele privacyregels van toepassing gebracht op publicaties die de reputatie van een persoon kunnen schaden. Dat specifieke karakter blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat van een inbreuk op de informationele privacy ook al sprake kan zijn, indien de desbetreffende informatie juist en volledig is en op geen enkele wijze de reputatie aantast van de betrokkene. Het gaat bij de Wbp niet om publicatie van persoonsgegevens, maar om verschaffen van openheid aan de maatschappij en aan betrokkenen over de verwerking van niet-openbare persoonsgegevens. Journalisten zijn in hun specifieke beroepsuitoefening, zo heeft Schuijt ze fraai benoemd, Werkers van het Woord, en geen Verwerkers van Persoonsgegevens. Laat de werkers dus niet tot verwerkers verworden.

Jan Kabel